

La intifada kurda arriba a Europa

La detenció del líder kurd Abdul-lah Öcalan posa fi a un periple de quatre mesos, amb moltes negociacions secretes. Tanmateix, la qüestió del Kurdistan no ha estat resolta i Europa s'hi pot veure implicada com no ho havia estat mai.

Abdul-lah Öcalan, líder del PKK. Segurament, és més perillós per a Turquia a la presó que no pas en llibertat.

La Unió Europea i la comunitat internacional, en general, han perdut una gran oportunitat de reparar la injustícia històrica que fou per als kurds el Tractat de Lausana del 1923. A partir d'aquesta data, i amb la complicitat dels governs occidentals, el poble kurd s'ha vist obligat a viure dividit entre quatre estats (Turquia, Síria, l'Iraq i l'Iran) i a suportar formes de repressió cultural i física diverses. Setanta-cinc anys després, i aprofitant que el líder del Partit dels Treballadors del Kurdistan (PKK) Abdul-lah Öcalan s'havia refugiat a Roma, els governs occidentals haurien pogut pressionar Turquia perquè s'avinqués a obrir negociacions amb la guerrilla kurda, en revolta des del 1984. En vist de les reticències turques, els països de la Unió Eu-

ropea haurien pogut organitzar una conferència internacional al voltant de la qüestió kurda. Fins i tot, el Tribunal Internacional de l'Haia hauria pogut jutjar Öcalan per les seves responsabilitats en la lluita armada, però deixant una porta oberta per parlar també de les responsabilitats de l'estat turc en una guerra que ja ha causat 31.000 víctimes. Però res de tot això no ha tingut lloc.

Si bé les relacions comercials (venda d'armes, per dir-ne algunes) dels europeus amb Turquia i els conflictes nacionals interns d'alguns estats (com Espanya) han tingut un paper important en l'actitud del conjunt de països de la UE, són sens dubte les pressions dels EUA les que han tingut més pes en el desenvolupament del cas Öcalan. Efectivament, Turquia tor-

na a ser una peça clau de la política exterior nord-americana. Si de primer fou, durant la guerra freda, un antidot a "l'expansió comunista", després un tampó a l'amenaça islamista, a partir del 1991 ha esdevingut la principal base d'operacions dels EUA contra Saddam Hussein.

Després d'un període de tensió entre Washington i Ankarà, obert per l'exigència turca d'impedir la protecció dels kurds iraquians, Turquia ha trobat un altre cop el seu lloc dins els plans de l'administració Clinton en conflictes regionals com el de Bòsnia. Gràcies als acords de Dayton, Turquia, d'orientació pro-occidental i membre musulmà de l'OTAN, es convertia en el "protector" de la població musulmana de Bòsnia i augmentava les possibilitats de reelecció de Clinton. En canvi, els EUA han manifestat reiteradament el seu suport total a la política d'Ankarà al Kurdistan.

El llarg periple del líder del PKK per terres europees indica que hi havia, efectivament, una política concertada, almenys implícitament, dels estats de la UE sobre el futur immediat d'Öcalan. Durant uns quants dies, persones acostades a Öcalan i polítics europeus partidaris d'una solució política del conflicte kurd podien haver dissenyat una estratègia arriscada: fer anar el líder kurd de l'un país a l'altre. Aquest havia d'estar-se breus períodes de temps, de dos a tres mesos, a cada país, fet que havia de facilitar la tasca dels dirigents europeus de resistir a les

pressions turques i nord-americanes. Entre els països de la llista hi havia Àustria, els Països Baixos i Suècia. Però el problema principal era de trobar un primer país d'acollida, després de la sortida d'Itàlia. Ben aviat es demostrà que els artesans d'aquest pla havien fracassat, car tots prohibiren l'entrada a Öcalan.

Negant-se a acollir Öcalan al seu país els governants europeus han perdut una altra oportunitat històrica: la de moderar el discurs del líder kurd i del seu moviment armat. L'evolució política del PKK a posicions menys radicals a partir del 1993, data de la primera treva unilateral, es podria veure truncada després d'aquest cop tan dur. De fet, el futur immediat de la qüestió kurda a Turquia dependrà d'una seguida de factors: del resultat de les pròximes eleccions legislatives, de l'obertura del diàleg amb representants kurds o no, de l'evolució interna del moviment d'alliberament nacional kurd i, finalment, de l'actitud dels governs occidentals en el judici d'Öcalan.

Un diàleg, de moment, impossible. Si, com era previst, hi ha eleccions legislatives a Turquia el mes d'abril, segur que la qüestió kurda formarà el centre del debat polític, juntament amb "l'amenaça islamista". El govern actual, dominat per la direcció del Consell Nacional de Seguretat (MGK), podrà utilitzar la detenció d'Öcalan com a prova de la seva bona gestió dels afers interns. Però aquesta mateixa posició de força de l'aparell militar pot fer avortar qualsevol mena de diàleg amb les forces nacionalistes kurdes. De fet, el govern d'Ankarà ha deixat fora de joc tots els interlocutors vàlids per a iniciar les converses de pau, des del líder del PKK fins als representants del Hadep (partit pro-kurd) fortament implantat a les regions de població majoritària kurda. Així, tots els diputats del Hadep, democràticament escollits el 1995, són a la presó acusats de traïdoria, i la pressió exercida sobre els membres d'aquests partits no ha deixat d'augmentar des de

Judici a un poble

"Sóc a Europa per recordar-li les seves responsabilitats. Però Europa s'amaga, com si no hi fos. És per això que he renunciat a un judici. Jo vull ser jutjat, si es tracta d'un sumari equitatiu". En la darrera entrevista oferta per Abdul-lah Öcalan en llibertat, va reclamar que la justícia europea aclarís les responsabilitats sobre les 31.000 víctimes i els quatre milions de desplaçats kurds des del 1984. En efecte, el govern turc acusa al líder kurd de ser el responsable d'aquestes morts i segur que Öcalan serà condemnat per aquests fets en un judici que no ofereix cap garantia democràtica. El primer ministre turc, Bülent Ecevit, promet un judici ràpid i just. De moment, l'advocat kurd d'Öcalan ha estat també detingut a Turquia i els advocats europeus no han pogut entrar en territori turc. A més a més, quines proves es presentaran en el procés?

Ningú no dubta que el PKK és responsable de la mort de soldats turcs i de dissidents kurds. Però ningú no pot negar que l'estat turc és el responsable d'una política de "terra cremada" al Kurdistan. Més de tres mil pobles han estat evacuats, milers d'hectàrees de bosc, cremades, desenes de poblacions, sotmeses a un bloqueig econòmic, i milers de persones han desaparegut o han estat torturades. El ministre d'estat dels Drets Humans mateix, Azimet Koylioglu, reconeixia el 1994 que hi havia "terrorisme d'estat" a Turquia. **J. T.**

l'arribada d'Öcalan a Itàlia. D'una altra banda, la participació del Hadep en els pròxims comicis no és assegurada, perquè el 1995 les llistes d'aquest partit només s'hi varen admetre a última hora, amb l'objectiu de contrarestar el pes electoral del principal partit islamista, el Refah (actualment Fazilet).

La continuïtat d'un govern en minoria com l'actual, dirigit per Bülent Ecevit, no és descartable. Ankarà ha obtingut importants victòries en la seva política exterior, com l'aliança militar amb Israel o que Síria deixés de donar suport a Öcalan.

En el darrer congrés del PKK, tingut a principi de gener, l'organització política i la seva branca armada, l'Exèrcit d'Alliberament Nacional del Kurdistan (ERNK), van promoure una sèrie de reformes per "democratitzar-ne" el funcionament. De moment, qui es considera el número dos del PKK, Cemal Bayik, es troba al Kurdistan iraquí amb el perill de ser detingut durant una de les ja habituals incursions de l'exèrcit turc al nord de l'Iraq. Alguns polítics i intel·lectuals kurds veuen en la detenció d'Öcalan una oportunitat per a l'emergència de nous líders i de la diàspora kurda. El Parlament kurd a l'exili (PKE) aspira a fer aquest paper des de la seva cre-

ació, el 1995, però la seva influència sobre la comunitat kurda es podria veure neutralitzada per una possible radicalització de les posicions de turcs i kurds. En tot cas, la negativa del govern d'Aznar a deixar celebrar la pròxima sessió del PKE al País Basc no farà sinó augmentar la tensió.

La reacció fulminant de la comunitat kurda a l'exili ocupant ambaixades sembla que ha sorprès alguns polítics occidentals. Les primeres intervencions de l'ERNK a la televisió pro-kurda, MED-TV, no donaven peu a cap mena d'optimisme: la lluita armada al Kurdistan continuaria encara amb més força. Els governs europeus es veuran obligats a prendre partit, perquè la presència d'un milió de kurds als estats de la Unió Europea, especialment a Alemanya, no deixa cap altra alternativa. Per ara, només Suïssa i els Països Baixos s'han compromès a enviar observadors al judici del líder kurd, i el Consell d'Europa tot just si ha iniciat els primers contactes amb Turquia.

Per proximitat geogràfica i per conveniències econòmiques, els europeus no podran desentendre's de la qüestió kurda gaire més com han fet fins ara amb Abdul-lah Öcalan.

Jordi Tejel